

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Атаманчук Н.І. Місцеві податки і збори в Україні: сучасний стан та перспективи реформування / Н.І. Атаманчук, Д.В. Процюк // Науковий вісник УжНУ Серія: Право. 2015. Т. 2, В. 31. С. 102–105.
2. Занько Б.М. Методичні вказівки для проведення семінарських занять і організації самостійної та індивідуальної роботи з курсу «Податковий облік» складені на основі робочої навчальної програми курсу «Податковий облік». Ірпінь: УДФСУ, 2015. 52 с.
3. Скопєнь М.М., Сукач М.К., Будя О.П., Артеменко О.І., Хрущ Л.А. Інформаційні системи і технології в готельно-ресторанному та туристичному бізнесі: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 764 с.
4. Скопєнь М.М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі / М.М. Скопєнь. Навч. посіб. Київ: КОНДОР, 2005. 301 с.
5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О.О. Терещенко. Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.
6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність / Н.М. Ткаченко. Підручник. 2-ге вид. доповнене і перероблене. Київ: Алеута, 2007. 954 с.

УДК 336.2.026

Сокирко О.С.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів**Університету державної фіскальної служби України***Касянчук Д.С.***студентка**Університету державної фіскальної служби України***ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ДОХОДІВ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ**

У статті проаналізовано фіскальну ефективність податку на прибуток підприємств у сучасних умовах. Оцінено надходження податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету України. Виокремлено основні проблеми податку на прибуток підприємств. Надано пропозиції щодо їх подолання.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, фіскальна функція, оподаткування, адміністрування, зведений бюджет України.

**Сокирко О.С., Касянчук Д.С. НАЛОГ НА ПРИБЫЛЬ ПРЕДПРИЯТИЙ КАК ВАЖНЫЙ ЭЛЕМЕНТ ДОХОДОВ
ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ**

В статье проанализировано фискальную эффективность налога на прибыль предприятий в современных условиях. Оценено поступление налога на прибыль предприятий в сводный бюджет Украины. Выделены основные проблемы налога на прибыль предприятий. Даны предложения по их преодолению.

Ключевые слова: налог на прибыль предприятий, фискальная функция, налогообложения, администрирование, сводный бюджет Украины.

**Sokyрко O.S., Kasyanchuk D.S. CORPORATE PROFIT TAX AS AN IMPORTANT ELEMENT OF INCOME OF THE STATE
BUDGET OF UKRAINE**

In the article analyzes the fiscal efficiency of the corporate profit tax in the current conditions. Estimates of corporate income tax revenues to the Consolidated Budget of Ukraine. The main problems of corporate profit tax are outlined. Proposals for overcoming them are given.

Keywords: corporate profit tax, fiscal function, taxation, administration, consolidated budget of Ukraine.

Постановка проблеми. Сьогодні важливими суб'єктами економіки є підприємства. Саме вони є учасниками суспільного поділу праці і виступають як виробники, що спеціалізуються на виготовленні певного товару чи послуги. Крім того, конкуруючи з іншими підприємствами, вони посідають провідне місце у формуванні і забезпеченні відповідного рівня добробуту населення. З прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів та іншої діяльності, визначеної Податковим кодексом України, підприємства сплачують податок на прибуток, який є одним із бюджетоутворюючих податків та відіграє важливу регулюючу роль в економічній системі країни.

Податок на прибуток має широкі можливості для регулювання і стимулювання підприємницької діяльності, за рахунок чого держава може стимулювати пошук інвестиційної та інноваційної діяльності, розвиток конкурентних відносин, проте нині ці можливості не реалізуються. У зв'язку

із цим порушене питання є актуальним, оскільки виникає необхідність урегулювання даної ситуації.

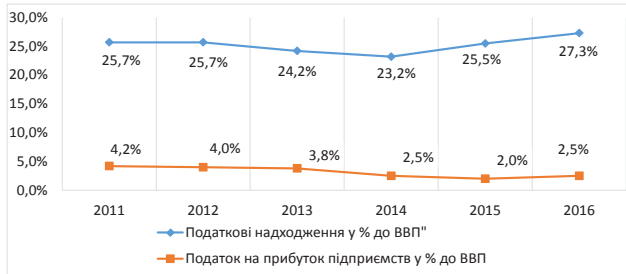
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням податку на прибуток підприємств, формуванням раціонального механізму його справляння та вдосконаленням системи оподаткування займалася низка провідних учених, серед яких: В. Андрущенко, З. Варналій, В. Дубровський, К. Копчинська, Ю. Лупенко, Т. Паєнтко, А. Поддєрьогін, Д. Сєбрянський, А. Скрипник, А. Соколовська, І. Таптунова, В. Черкашин, К. Швабій та ін.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану податку на прибуток підприємств в Україні та визначенні його ролі в доходах державного бюджету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основне призначення податку на прибуток підприємств – це регулювання підприємницької діяльності, стимулювання розвитку інвестиційних процесів та нарощення капіталу суб'єктів підприємництва [8, с. 5]. Але попри такі можливості сучасний стан

прибуткового оподаткування юридичних осіб не відповідає покладеним на нього завданням.

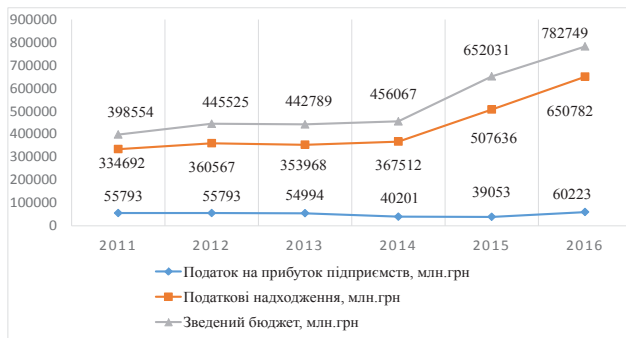
Показником цього є зниження фіскальної ефективності податку на прибуток, тобто зниження його частки у ВВП, доходах бюджету та податкових надходженнях. Як свідчать наведені дані на рис. 1, надходження з податку на прибуток у ВВП у 2016 р. зменшилися на 1,7% порівняно з 2011 р., притому, що податкові надходження у ВВП 2016 р. зросли на 1,6% порівняно з 2011 р.

Рис. 1. Частка податкових надходжень та податку на прибуток підприємств у ВВП

Джерело: складено авторами на основі [2; 3]

Фіскальне значення податку може також розглядатися як здатність створювати ефекти щодо формування бюджетних ресурсів для забезпечення суспільно необхідних видатків. Важливим у цьому контексті є визначення питомої ваги податку на прибуток у доходах зведеного бюджету України у цілому в податкових надходженнях [5].

Рис. 2. Податкові надходження та податок на прибуток підприємств у зведеному бюджеті України

Джерело: складено авторами на основі [2; 3]

Аналізуючи наведені дані на рис. 2, зауважимо, що доходи зведеного бюджету зростають із року в рік, у тому числі за рахунок податкових надходжень, але податок на прибуток підприємств не відіграє значної ролі у цьому. Приріст цього податку протягом 2011–2016 рр. – 9%, тоді як податкові надходження та дохідна частина зведеного бюджету збільшилися відповідно на 94% та 96%.

На рис. 3 відображено податок на прибуток підприємств та загальні податкові надходження у сумі зведеного бюджету. Виходячи з наведених даних, можна зробити висновок, що за скорочення податкових надходжень за 2011–2016 рр. на 0,9%, надходження від податку на прибуток підприємств скоротилися на 6,1%. Це вказує на те, що податок на прибуток попри покладені на нього надії не відіграє відповідної ролі у наповненні бюджету. Разом із тим підприємства уникають сплати податків через недосконалу законодавчу базу, що призводить до

зменшення частки податку на прибуток у податкових надходженнях.

Рис. 3. Податок на прибуток підприємств у загальній сумі податкових надходжень зведеного бюджету

Джерело: складено авторами на основі [2; 3]

Податок на прибуток підприємств безпосередньо впливає на кінцеві фінансові результати бізнесу, а тому, з одного боку, виступає важливим важелем державного регулювання економіки, а з іншого – перешкодою на шляху стабільного розвитку національної економіки та її широкомасштабної модернізації. Збільшення податкового навантаження на бізнес і населення, збільшення штрафних санкцій і більш жорстке адміністрування податків, введення двох реєстрів заяв про повернення бюджетного відшкодування не сприятимуть виведенню бізнесу з тіні й поліпшенню ділового клімату [5].

Саме тому в 2017 р. держава не зможе повністю повернути бізнесу переплати з податку на прибуток (18 млрд. грн.), які виникли ще в 2012 р., коли законодавство передбачало авансові платежі [1]. Нині важко назвати цей податок бюджетоутворюючим. Ситуація з очікуваними надходженнями від нього в умовах економічного падіння та збитковості підприємств (у тому числі у зв'язку зі значним індексом інфляції) дедалі погіршується.

Сьогодні Україна будує свою податкову систему, орієнтуючись на найрозвиненіші країни світу. Податкова система нашої держави повинна, з одного боку, виступати головним знаряддям реалізації її економічної доктрини, а з іншого – забезпечувати фінансову базу держави [5].

У 2016 р. до державного бюджету надійшло 54,3 млрд. грн. податку на прибуток підприємств. Порівняно з 2015 р. надходження збільшилися на 19,6 млрд. грн. Індикативний показник Мініфіну з податку на прибуток виконано на 111,9% [6]. Фактичні надходження частини чистого прибутку (доходу) в 2016 р. становили 10,3 млрд. грн. Виконання встановленого Мініфіном на 2016 р. індикативного показника з частини чистого прибутку (доходу) виконано на 96,8%. Попри це за 10 місяців 2017 р. Офісом великих платників податків ДФС забезпечено збір платежів до державного бюджету в розмірі 211 млрд. грн., що на 20% більше відповідного періоду минулого року. У жовтні, зокрема, було зібрано 17 млрд. грн., що майже на 11% більше, ніж за аналогічний період 2016 р. [4].

З початку року частка податкових платежів від великого бізнесу, що обслуговується Офісом, становила 57,4% від загального збору державного бюджету податкових платежів по Україні. Найбільші надходження у розрізі основних податків припадають на податок на додану вартість – 93,7 млрд. грн. (на 21%, або на 6,1 млрд. грн., більше, ніж у

січні-жовтні 2016 р.). Надходження з податку на прибуток підприємств становили 37,9 млрд. грн. (на 33%, або на 9,5 млрд. грн., більше), а акцизного податку – 52,7 млрд. грн. (на 20%, або на 8,9 млрд. грн., більше) [4].

Внаслідок проведення податкової реформи порядок справляння податку на прибуток підприємств зазнав суттєвих змін, наслідком яких стало його наближення до континентальної (європейської) моделі, що застосовується країнами – членами європейського простору. Нині в Україні вектор реформування механізму справляння податку на прибуток спрямований на перехід від суто фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств [8, с. 286]. Складність цього процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що породжує дефіцит державних фінансових ресурсів. Наслідком реформування стало суттєве зниження фіскальної значимості податку на прибуток, який утратив статус основного бюджетоформуючого податку.

Податок на прибуток є найбільш складним в адмініструванні та неоднозначним за економічною природою з усіх прямих податків. Наявність прямо пропорційної залежності між розміром прибутку і сумами податку знижує мотивацію виробників щодо об'єктивності визначення бази оподаткування, викликає процеси ухиленя від сплати, використання податкових «лазівок» під час визначення податкового зобов'язання. При цьому в державі практично відсутня можливість повноцінного податкового контролю над достовірністю декларованих сум об'єкта оподаткування, адже в умовах високого рівня корумпованості будь-які дії щодо посилення заходів податкового адміністрування лише здорожують функціонування самої системи адміністрування, не забезпечуючи навіть її окупності [7, с. 56].

Прописаний у законодавстві процес визначення прибутку об'єкта оподаткування доволі громіздкий, а норми закону написані так, що можуть трактуватися по-різному. Законом фактично створено можливості для представника фіскальних органів «вирішувати питання» на власний розсуд, зокрема [5]:

- правила, які передбачають судження/оцінку з боку контролюючих органів і, як наслідок, допускають неоднозначне тлумачення;

- «виделки» в законі для застосування санкцій;

- можливість вибіркового застосування нездійсненого (або такого, який масово не виконується) закону;

- неоднозначні формулювання самого закону, що допускають різне трактування;

- протиріччя між нормативними актами тощо.

Крім того, застосування різних схем «оптимізації» призводить до надмірного податкового тиску на сумлінних платників податку. Податкове структурування призводить до неоподаткування одних платників податку з перенесенням усього тягара зі сплати цього податку на інших платників, у результаті чого основна частина надходжень із цього податку забезпечується 0,4% усіх платників податку [9, с. 47].

Підсумовуючи вищезазначене, можна виокремити основні проблеми:

1. Зниження фіскального значення податку на прибуток, що відображається в результаті зниження його частки у ВВП, доходах бюджету та податкових надходженнях.

2. Система оподаткування та адміністрування податку на прибуток є складною.

3. Відсутність можливості повноцінного контролю над сплатою податку на прибуток.

Вирішення виокремлених проблем можливе лише завдяки [10, с. 285]:

- зміні підходу до оподаткування прибутку підприємств, контролю над сплатою цього податку та законодавчої бази, що допоможе залученню іноземних інвестицій у бізнес та призупиненню відтоку капіталу закордон;

- спрощенню адміністрування податку на прибуток для підприємств;

- створенню величезного внутрішнього інвестиційного ресурсу без зовнішніх кредитів;

- виведенню бізнесу з тіні;

- спрощенню системи адміністрування податку на прибуток підприємств, що призведе до збільшення доходів бюджету.

Висновки. Отже, податок на прибуток є дуже важливим елементом бюджету, проте сьогодні в Україні вектор реформування механізму справляння даного податку спрямований на перехід від суто фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств. Складність цього процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що породжує дефіцит державних фінансових ресурсів. Наслідком реформування стало суттєве зниження фіскальної значимості податку на прибуток, який утратив статус основного бюджетоформуючого податку. Зміни окремих елементів податку не вирішують питання підвищення фіскальної ефективності цього податку та не спрощують процедуру обчислення податкового зобов'язання і формування податкової звітності. Саме тому сьогодні нам необхідні кардинальні зміни до підходу оподаткування прибутку підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. В 2017 році держава не зможе повністю повернути бізнесу переплати з податку на прибуток – ДФС / Finance.UA. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/395294/2017-rokuderzhava-ne-zmozhe-povnistyu-povernuty-biznesupereplaty-z-podatku-na-prybutok-dfs>.
2. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/>.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/>.
5. Таптунова І.Л. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал; Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2016. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf>.
6. Фінансовий портал Мінфіну. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.
7. Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. Фрагментарний аналіз механізму дії регулюючої функції податку на прибуток підприємств в Україні. *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. 2017. № 1. С. 230
8. Юрій С.М. Податкова система України: становлення та розвиток. Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. 2014. № 3. С. 292.
9. Кужелев М.А., Приходько Т.И. Налоговые льготы как инструмент налоговой политики государства. *Финансы, учет, банки*. 2002. №1. С. 45–51.
10. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / За заг. ред. П.В. Пашка, Л.Л. Тарангул. К.: Новий друк, 2015. 570 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні», т. 29).